

SPELEOLOŠKA EKSPEDICIJA "CHATIR DAG '07" - KRIM, UKRAJINA

Kada smo prvi puta 2005. godine odlučili posjetiti Ukrajinu i upoznati se sa špiljama u gipsu, nismo ni slutili da će druženje s dragim nam ukrajinskim speleolozima i prijateljima prerasti u tradiciju. Nakon ekspedicije "Srednji Velebit '06" gdje su nam uzvratili posjet slijedi poziv na sudjelovanje u ekspediciji na Krimu. Svi smo oduševljeni tom idejom i sretni zbog ponovnog viđenja s prijateljima. Odluka da na put krenemo vlakom uveliko je podigla razinu uzbuđenja pri samoj organizaciji. Speleološka ekspedicija "Chatir Dag '07" u trajanju od 3. 8. - 21. 8. 2007. godine organizirana je od strane ukrajinskog speleološkog kluba "Podillja" iz Ternopila, grada koji se nalazi u zapadnom dijelu Ukrajine. Naša krajnja destinacija, kao što sam naziv ekspedicije navodi, je Chatir Dag, visoravan na južnom dijelu Krima, točnije Krimskom gorju na prosječnoj visini od 1100 m s najvišim vrhom od 1527 m.

Voditelj hrvatskog dijela ekspedicije bio je Hrvoje Cvitanović iz SK Ursus spelaeus iz Karlovca. 3. 8. 2007. u 5:27 sati s teškim ruksacima i transportnim vrećama krcatim opreme krenusmo iz Karlovca vlakom u veliku avanturu: Mirna Mateša-Rade, Nataša Matoš, Hrvoje Cvitanović-Cvite iz SK "Ursus spelaeus", Antonio Mihalić-Mali i Predrag Rade-Peđa iz SD "Karlovac". U Zagrebu smo se pridružili ostatku ekipe s Kvarnera: Daliboru Rešu, Rudiju Rešu, Ivani Bartolović, Andriji Rubiniću, Gimliju (SU "Estavela" – Kastav), te Gordani Miščenić i Danku Škalameri (SU "Spelunka" – Ičići). Svi zajedno krenuli smo prema Budimpešti u koju smo u dobroj atmosferi stigli oko 15:15 sati i prvi puta osjetili što znači iznijeti iz vlaka svu tu silnu opremu što nosimo sa sobom te istu ponovo ukrcati u vlak. Pošto se do polaska za Čop, granični prijelaz iz Mađarske u Ukrajinu, čekalo oko dva sata malo smo se raspršili kao rakova djeca po kolodvoru i oko njega. Naravno, netko je uvijek morao ostati pripaziti na stvari. Fotkanje, lagani shopping kroz koji smo osjetili kako je to naći se u situaciji gdje svi govore isključivo samo mađarskim i nijednim drugim jezikom.

U 18:22 sati ostavljamo Budimpeštu iza nas. Vlak je krcat tako da se naša mala družba razdijelila po vagonu. Noć se lagano spustila, kotrljamo se Mađarskom i čudnovato, unatoč doslovce cijelom danu provedenom zajedno još uvijek si imamo što za reći. Igrom slučaja ili bolje reći tuđe

Prije polaska iz Ternopila

foto: Nataša Matoš

Detalj iz vlaka

foto: Igor Ivanina

Bivša sovjetska vojna baza u kojoj je bio smješten kamp

foto: Hrvoje Cvitanović

nevolje upoznali smo "Ženu iz Irana" (tako joj dadasmo nadimak). Smjestila se pored nas i onako upicanjena sa špičastim cipelama isprva samo bila objekt promatranja da bi, što smo se više približavali granici, primijećivali sve veću nervozu kod nje. Kada smo kako-tako uspostavili neku komunikaciju koja je bila mješavina rusko-engleskog uvidjeli smo zašto panika u tim velikim očima. Žena ide za Moskvu, a naši vagoni ne idu put Moskve. I cijela strka nastade. U želji da pomognemo stvorili smo još veću pomutnju. Ah, te jezične barijere! A ona sama-maca popapala jezik i nema tri čiste priupitati konduktera što i kako, pa se mi uhvatili jurcanja za njima po vlaku, ali to baš i nije urodilo plodom što se vidjelo na granici kada je naš Dado kao "ja ću ti pomoći!" mogao i ostati tamo do našeg povratka. Uputio se žurno sa Irankom do drugog vlaka ne razmišljajući da tim činom ilegalno prelazi granicu. Lagana neizvjesnost i u nama što se više približavalo vrijeme dolaska na granicu. Gledam kroz prozor, mrak, samo se zagasilo žuto svjetlo rasvjete reflektira u rijeci. "To je Tisa!" - kaže Cvite. Prelazimo preko jezovitog željeznog mosta na Tisi i stižemo u Čop u 23:25. Izlazak iz vlaka i opet hrpetina teške prtljage. Žurno, žurno u granične prostorije gdje se za posljednjim čovjekom zaključavaju vrata. Pa da mi je ugodno baš i nije...

A što sada? Tri šaltera kroz koje vjerojatno valja proći i stroge tete u uniformama. Pošto su neki od nas imali već nekog iskustva kod prelaska ukrajinske granice podučili su ostale kako ispuniti minijaturne obrasce pisane naravno na ukrajinskom jeziku. Uz nedovoljno olovaka pokušavamo što prije odraditi taj nimalo lak zadatak i što prije proći kroz šaltere jer u glavi je pitanje hoće li nas vlak čekati? Strogo pitanje tete u uniformi, nešto stila "svrha putovanja" i začuđeni pogled uperen u našu šarenu družbu i prtljagu. Odgovor- "Speleološka ekspedicija" -namamila je na tom ozbiljnom licu lagani smiješak i prvi znakovi simpatije su bili tu. Prelazak je olakšan. Novi šok je uslijedio ulaskom u prostranu čekaonicu sa šalterima za kupnju karata i nešto kao kafićem. Kao da se vraćaš daleko u prošlost. Socijalističko-komunistički glomazni crteži koji su nekada bili simboli Sovjetskog Saveza svuda po zidovima. Hladnoća i jednostavnost interijera te drečavi zvuk mikrofona kojim službenica komunicira s putnicima. Opet poteškoće kod sporazumijevanja koje nam je olakšao igrom slučaja čovjek sa znanjem njemačkog. Nema karata... Kako nema karata?... Što sada?... Pitanja, pitanja... Panika! Dijelimo se u dvije ekipe. Gorana, Danko i Antonio putuju direktno za Ternopil, a ostatak ekipe prvo do L'vova pa hvata vezu za Ternopil.

Detalj iz kampa

foto: Andrija Rubinić

Pogled s platoa na vrh Chatir daga

foto: Hrvoje Cvitanović

Pogled s Chatir-daga na plato

foto: Juri Glovjuk

Neugodnost je utoliko veća što su nam i mjesta razdvojena po vagonima. Razbacalo nas k'o rakovu djecu što bi rekao Mali. A vlak, to je priča za sebe. Samo spavaća kola.

Uski kupeći s tri ležaja, ormarićem za garderobu te mali stolić za ručanje, ljupke zavjesice sa cvjetnim motivima, a tek tepihčić! Divota! Sve tako malo, slatko, uredno. Svaki vagon ima svog stjuarda koji ti prvo konfiscira kartu, zatim uputi do ležaja, donese posteljinu i ako zaželi skuha kavu ili čaj. Kao iz bajke. Naravno dok ne uleti bučna banda sa prtljagom koja jedva prolazi uskim hodničičem, a još kad to sve treba smjestiti u kupeć dolazi do panike i negodovanja. U L'vovu opet malo razgibavanja. Iz vlaka u vlak stotinjak kilograma, što je to za nas! Izuzevši Karpate koje smo prešli po noći i na žalost nismo ih vidjeli, ovaj dio Ukrajine je uglavnom ravničarski sa brdima koja su blaga ili srednje visoka. Šarenilo u kojem se izmjenjuju zelenilo šuma i livada sa žutim nijansama oranica zasijanim različitim kulturama stapaju se u daljini sa nebeskim plavetnilom dajući čarobnu sliku. Velika stada ovaca i krava su čest prizor, a uz rijeke i potoke nerijetko se viđaju velika jata gusaka. Očito da su poljoprivreda i stočarstvo jedne od zastupljenijih grana Ukrajine.

Konačno Ternopil, nakon 24 sata putovanja. Kojeg li veselja! Draga poznata lica: Jura, Ruslan, Olja... Odlazimo u prostorije Speleološkog kluba Podillja koje su za vrijeme SSSR-a služile kao atomsko sklonište. Dobrodošlica naravno započinje vrhunskom gorilkom, a slijedi najbolji i najveći izbor piva te dobra klopa. Naši domaćini su nas dobrano iznenadili

odlaskom u gradsko kupalište, saunom i ledenim bazenom. Slijedi shopping u jednom od njihovih "magazina". Ukrajinska valuta je grivnja, a odnos grivnje i kune je otprilike 1:1. Pravo zadovoljstvo je bilo kupovati. Izbor vrhunski, a cijene niske. Poneki su si priuštiti i malo ekstravagancije - kavijar u raznim bojama. A tek ječmeni napici, bezobrazno niskih cijena i bar tridesetak vrsta. Gorilka-horilka (votka) također prednjači izborom i kvalitetom u odnosu na našu.

Nakon obilne kupovine party na Slavekovoju vikendici smještenoj nešto izvan Ternopila pored jezera koje obiluje ribom i vikend ribolovcima. Mislim da nije potrebno govoriti o fešti jer si svaki čitatelj može predočiti na šta je to ličilo. ŽIVILI, PIVILI, BUDMO, HEJ!!-puno se nazdravljalo!

5. 8. Valja ponovno krenuti na put. Prije toga odlazak na bazar, tj. Veliku tržnicu, gdje ima svega što bi rekla narodna - od igle do lokomotive, po gumene čizmice, rukavice, svrdla i druge potrepštine. Zatim mala ekskurzija po gradu, fotkanje bogato ukrašenih crkvenih objekata, zgrada iz doba Austro-Ugarske koje još i danas zrače onim starim sjajem, trgova sa fontanama i slapovima cvijeća. Šetnja uz ternopilsko jezero gdje smo ugledavši pedaline pribjegli malo dječjim radostima. Utrka pedalina. Antonio i Mirna protiv Danka i Nataše. A ljudi čekaju. Valja se prepakirati i krenuti na put. Ekipa se povećala, s nama ide i speleološka škola kluba na svoju prvu veliku ekspediciju. Zauzeli smo dobar dio kolodvora. Puno ljudi (ukupno 36) i još više stvari koje prebacujemo s jednog perona na drugi što i nije lak posao. Vlak dolazi i lagana nevjerica. Imamo samo pet minuta za ukrcaj. Koji je to tempo bio!

U 16:00 krećemo prema Krimu, točnije do Simferopolja. Vagoni, sve spavaća kola bez kupea sa vratima, otvorenog tipa. Ležajevi na kat i svaki ima madrac i jastuk, a stjuard zadužen da brine o tom vagonu ti donese posteljinu. Ne smije se zaboraviti ni vagon-restoran, jedini klimatizirani dio kompozicije u kome smo proboravili podosta vremena i koji je omogućio da nam 24-satno putovanje bude što zabavnije. Jedan nemili događaj podigao je razinu testasterona dečkima kada je sredinom noći nekakav pijanac započeo bezrazložnu tučnjavu. Biva savladan, zatvoren u kabinu i pod budnim stražarskim okom Džingisa, afganistanskog veterana, čeka izručenje policiji na sljedećoj stanici. Što se više približavamo Krimu tako se krajolik mijenja. Ostavljamo šume i zelene livade, a pogled se navikava na posušenu i spaljenu travu uslijed velikih vrućina i pomanjkanja vode. Krim je poluotok između Azovskog i Crnog mora u sastavu Ukrajine, ali s tatarskom autonomijom. Površine je 27 000 km² i s 2 550 000 stanovnika. Glavni grad Krimске oblasti je Simferopolj u koji stižemo 6. 8. u 15:20. Slijedi najteži i najmučniji dio cijelog našeg putovanja. U par navrata treba odnijeti stvari kakvih 500 m od stanice do uličice gdje čekamo prijevoz za dalje. Dolazi Kamaz, bivši vojni kamion i autobus tj. nekada kamion samo preuređen za vožnju putnika po brdskim putevima. Impresivno i zabavno. Utovarujemo ruksake i ostalu opremu. Dio ekipe se penje na kamaz, a ostali u autobus. Vruće je i tijesno, ali nema veze. Krećemo na određite ekspedicije i nikome ništa ne smeta. Kratka stanka ispred zgrade Centra speleo-turizma i susret sa g. Kozlovom koji je jedan od osnivača Speleološke federacije Ukrajine i čovjek koji je organizirao besplatan prijevoz i boravak na Chatir-Dagu.

Cesta do logora je dosta strma i zavojita. Svaka čast našim vozačima na umješnosti. Tijekom vožnje motor kamiona sa stvarima se na jednoj uzbrdici malo zapalio. Nije to ništa. Dečki hladnokrvno vade aparat za gašenje požara, špric-špric, pa kratko hlađenje i idemo dalje. Očigledno da imaju iskustva sa tom pojavnosti. Iznenadenje na cilju. Logor je smješten u napuštenoj bazi za radarske sustave vojske bivšeg SSSR-a i radi se na tome da se preuredi u planinarski kamp. Posvuda ostaci bivših vlasnika. Stare prikolice kamiona za vezu, kosturi ogromnih tegljača, stambeni objekti sa vodom i tuševima i najljepši betonirani dio nadsvođen maskirnom vojnom mrežom sa stolovima i klupama

Ulaz u jamu Bezdanku duboku 190 metara

foto: Andrija Rubinić

koji će nam postati centar svih događanja za 14-dnevnog boravka na platou Chatir Daga. Razapinjemo šatore umorni, ali zadovoljni.

Od Ukrajinske speleološke federacije dano je područje rada površine od 4 km² i popis od 10 objekata koji su rađeni 60-ih godina 20. stoljeća s približnim koordinatama i dubinama. Naš zadatak se svodio na pronalaženje navedenih i ponovno istraživanje uz topografsko snimanje. Najbliži objekt je bio 700 m, a najdalji 3 800 m. Prvog dana smo svi kolektivno krenuli na rekognosciranje terena. Nešto jama sa popisa je pronađeno i skinute su koordinate GPS-om, a otkrili smo i par novih jama. Plato je specifičan. Puste, valovite livade sa mnoštvom vrtača koje svojom zelenom bojom daju lijep kontrast sasušenoj travi. Skoro svaka vrtača ima svoju jamu što nije ni čudno jer gdje bi otjecala sva ta voda nakon obilnih kiša i otopljenog snijega.

Sljedećeg dana, Vitalij kao vođa ekspedicije podijelio je ljude u nekoliko grupa te je svaka dobila svoj zadatak tj. koordinate jame. Slijedi doručak, spremanje opreme, zaduživanje u oružarstvu, zatim u kuhinji jer su voda i hrana neophodni na tim pohodima, te put pod noge, ruksak na rame. U logoru bi svakodnevno ostajalo dvoje-troje ljudi. Valjalo je pripaziti na stvari i skuhati nešto hrane za gladna usta koja bi se vraćala od kasnog popodneva, a koji puta i u kasnim noćnim satima. Nestrpljivo su se iščekivali ti dolasci i izvještaji, što zbog ozbiljnih podataka koji su bili nadasve važni našim domaćinima, što zbog šaljive strane raznoraznih dogodovština kojih je svaka ekipa imala pregršt.

Da je to područje itekako turistički aktivno uvidjeli smo nailazeći na grupice planinara koji su kretali prema vrhu Chatir Daga, zatim na čudnovate "vikend-speleologe" koji su se spuštali u 20 m duboku jamu kaubojskom tehnikom bez kacige i u maskirnim uniformama. A tek jadni posjetioci jedne špilje! Lagano obučeni u natikačicama po onom blatu, a osim vodiča nitko nije imao rasvjete. I nije to sve. Špilja ima jamski ulaz. Oko ulaza se Peđa i ekipa svojski trude proširiti ga da bi se mogli zavući unutra ne znajući da je špilja ispod njih. Kamenje pada niz vertikalu, dreka i zapomaganje se čuje iz dubine. Sve je dobro završilo jedino što će prestrašeni turisti imati što za pričati kad se vrate svojim kućama.

Na platou smo već 5 dana i strašno nas privlači planina Chatir Dag, koja se nalazi

na jugozapadnom dijelu visoravni, te smo se odlučili popeti i vidjeti što ima gore na vrhu. Na planinu su išle dvije ekipe u dva dana. U prvoj ekipi su bili Mirna, Nataša, Jurij, Antonio, Vita, Džingis, Gimli i Jurij, a u drugoj ekipi Peđa, Dado, Danko, Mirna (opet), Ivana, Rudi i Andrija. Do podnožja planine vodi put dužine oko 3 km. Uspon je prilično strm i pruža se od podnožje do vrha skoro istim nagibom (oko 60°). Na vrhu se nalazi plato, po kojem je trebalo ići još oko 2,5 km do vrha, koji se nalazi na 1527 m. S vrha se pruža fantastičan pogled na Crno more i Jaltu koja je jugozapadno, te na Krimске gore koje se nalaze na sjeveroistoku. Pogled je bio još ljepši zbog oblaka koji su dolazili s mora. Ti oblaci su bili ispod nas, a nestajali su nakon prelaska planine. Na vrhu smo morali obući vjetrovke jer je puhao poprilično jak vjetar a temperatura se spustila za oko 15-ak stupnjeva. Vrh se nalazi 6,76km zračne linije ili 3,08 sata hoda (po GPS-u) od logora koji je bio vidljiv. U ranim poslijepodnevним satima odlučili smo se spustiti s planine, u

logor smo stigli oko 18h. Ekipa koja je išla drugi dan stigla je 2 sata ranije što i nije iznenađenje jer je u toj ekipi, kao što smo prije naveli, bio Peđa...

Jedan dan je bio rezerviran za obilazak dviju turističkih špilja koje su se nalazile u našoj neposrednoj blizini. Dobrom reklamom na moru, koje je u blizini, posjećuju ih mnogi turisti što organiziranim što vlastitim prijevozom, tako da se na ispred špilja nerijetko nalazi i petnaestak autobusa. Prva špilja je Zmine-Bair-Hosar gdje je turistički uređeno oko 1500 m staza. Ova špilja je značajna po paleontološkim nalazima mamuta, bizona, jelena i antilope koji su najvjerojatnije upali kroz jamski otvor. Rekonstruirani su i izloženi 2 m od staze. Druga špilja je Mramornaja s dužinom staza od 2050 m i lijepim speleotemima. U sklopu tih dviju špilja nalazi se speleobar koji smo nakon ovih posjeta više puta obišli.

Detalj iz Obijeve jame

foto: Hrvoje Cvitanović

Detalj iz špiljskog sustava Binbaš-koba

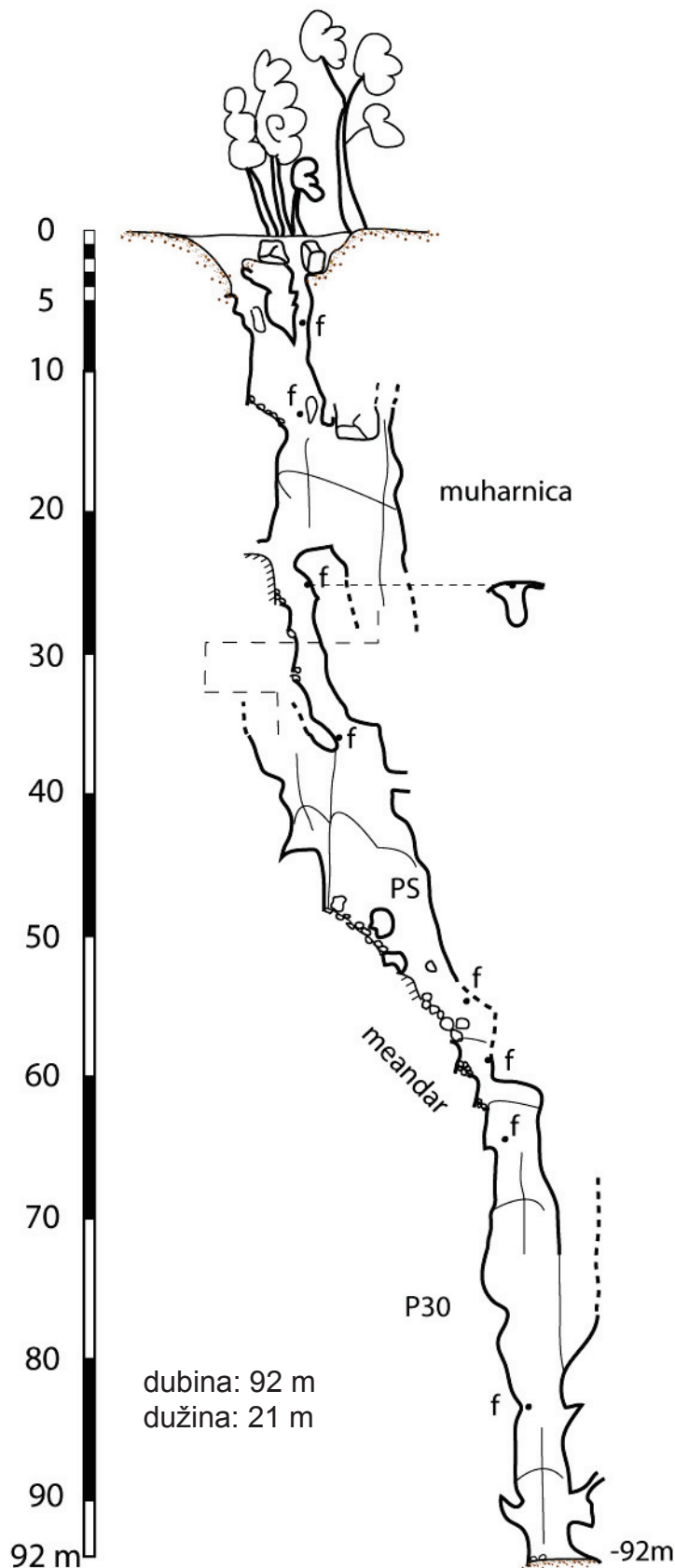
foto: Hrvoje Cvitanović

JAMA ALUSCI

Chatir Dag, Ukrajina, Krim

topo.snimio: D. Reš

mjerili: P.Rade, D. Škalamera, A. Rubinić, D. Veljković

Andrija je uvidio nekoliko grešaka pri opremanju tog objekta. To nije čudno jer su vertikalni objekti u Ukrajini uglavnom na Krimu, gdje su stijene vapnenačkog sastava. Naime oni uglavnom istražuju horizontalne speleološke objekte velike duljine, koji su razvijeni u gipsu, te nisu vješti u postavljanju vertikalnih objekata. Jama svojim ulaznim dijelom slični na naše duboke jame. Otvor jame je promjera 30 – 40 m. Ulazna kosina je dužine 60 – 70 m nakon koje počinje vertikala. Ona se pruža stepenasto, skokovima od 30 - 40 m do dna, gdje se nalazi veća dvorana koja je lijepo zasigana.

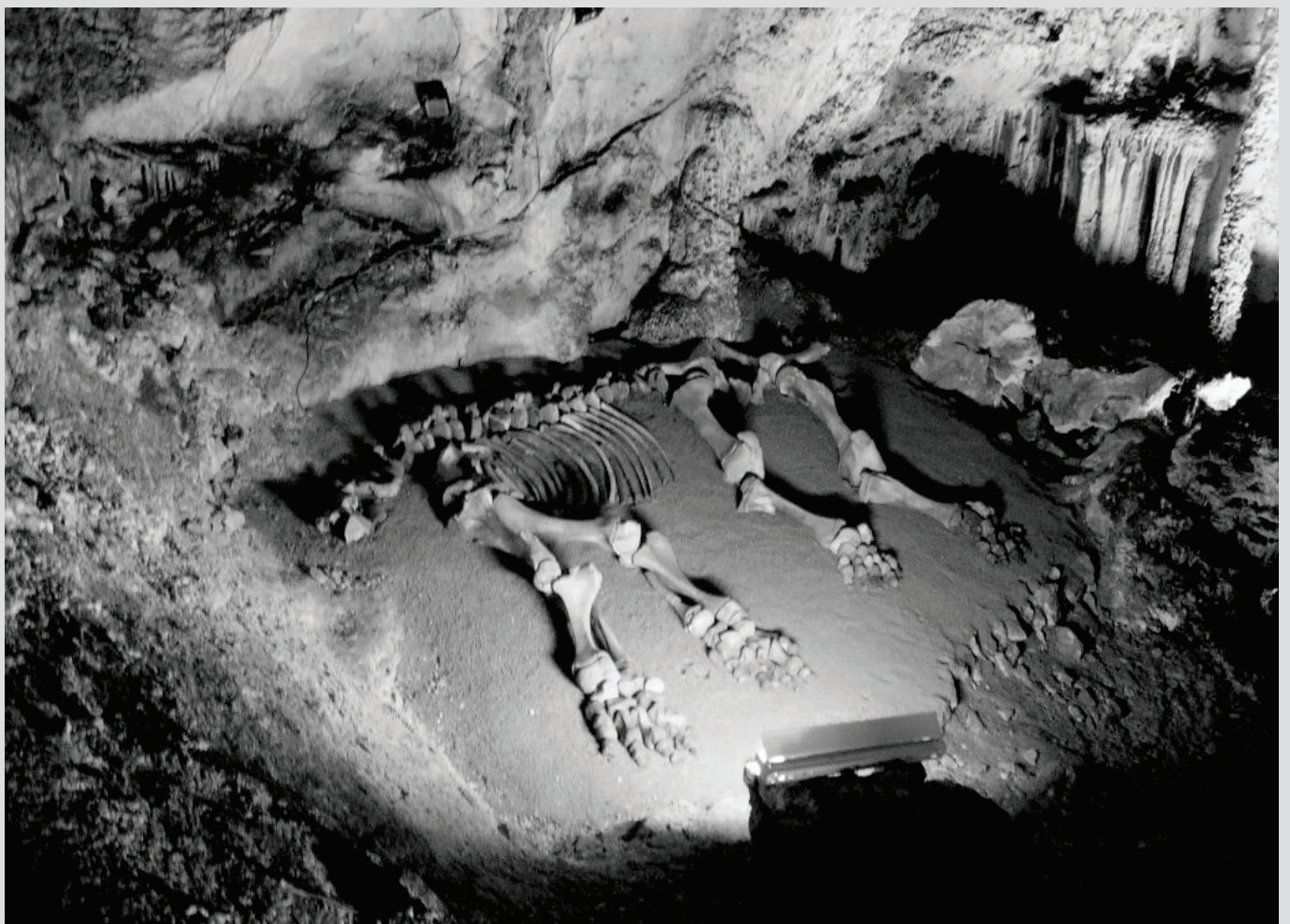
Ukupno je istraženo 16 objekata. Najdublji objekt je Alusthinskaja jama dubine 98 m. Većina jama ima potencijal za daljnja istraživanja, ali isključivo kopanjem i miniranjem. Najdublji objekt na Chatir Dagu je jama Dva konja dubine 250 m.

Sa Chatir Daga krenuli smo 15. 8. istim vozilima s kojima smo i došli, te smo u Sinferopolj stigli prije podne, gdje smo ukrkali stvari u bus i krenuli prema Crnom moru. Pred večer smo stigli u crnomorski gradić Mežvodno. Smjestili smo se na kraju mjesta uz more, naravno "na divljaka". Na večer smo tek shvatili da smo se smjestili oko 150 m od otvorene diskoteke, ali to nam ta tri dana nije baš smetalo. Dane smo provodili kao što se dani obično provode na moru. Ujutro kavica, pa doručak, kupanje, ručak, kupanje, večera i odlazak u grad iz kojega se vraćalo pred zoru i opet kupanje. Crno more je mutnije od našega, malo manje slano, ali je zato puno meduza od kojih je jedna po mojoj slobodnoj procjeni bila promjera 1m. U tom crnomorskom gradiću prvi puta smo došli u dodir s potomcima Tatara. Tatari su autohtoni stanovnici Krima. Njih je, kako su nam kazali naši domaćini, Staljin raselio nakon Drugog svjetskog rata po cijelom SSSR-u, a najviše po Sibiru. Iz Mežvodnoa nas je odveo isti autobus u Sinferopolj, gdje je uslijedilo ukrcavanje u vlak. Raspoloženje u vlaku bilo je kao kod dolaska na Krim, a tko misli da se u restoran vagonu ne može prosjediti 650 km, neka pita Malog.

Povratak u Ternopil za dio ekipe je bio i povratak kući, dok je naša ekipa imala još dosta pruge pred sobom. Naši domaćini su se po povratku u Ternopil odmah razišli svojim kućama, a mi smo ostali u njihovim društvenim prostorijama. Kada su se pojavili bili su okupani, obrijani, dotjerani, a mi onakvi kakvi bi trebali biti poslije dvije sedmice terena. Nakon okupljanja pao je dogovor da se ode na jezero, isto ono gdje

Naši domaćini su odlučili voditi speleološku školu u jednu od najdubljih jama na platou, jamu Bezdanku dubine 180 m. Uz polaznike škole u jamu je

pošlo i nekoliko naših članova (3), od kojih se samo Andrija spustio na dno. Razlog što se nisu spustili bile su, kako su nam objasnili, male "šlinge" na sidrištima.

Ostaci mladog Mamuta iz turističke špilje Zmine Bair Hosar

foto: Hrvoje Cvitanović

smo vozili pedaline, naravno na čašicu razgovora. Nakon razgovora dogovor je bio da odemo na noćenje u kuću našeg prijatelja Puha. On sa roditeljima živi u jednoj većoj kući, gdje smo se svi mogli smjestiti. Kuće u Ukrajini su vrlo čiste, uređene pomalo kičasto, a što nas je podsjetilo na naše pokušstvo iz 70-ih godina prošlog stoljeća. Nakon super večere spavanje. Svi smo se smjestili u dvije sobe. Moram istaknuti da je naš prijatelj Puh prvak Ukrajine u speleologiji što nam je potkrijepio medaljom i diplomom.

Zadnji dan u Ukrajini proveli smo u kupovini jer trebalo je doma donesti njihovih autohtonih proizvoda. Poslije podne, nakon pakiranja darova, uslijedio je oproštajni ručak te odlazak na željeznički kolodvor. Nakon tri tjedna provedena sa tim ljudima, koji su nam postali tako dragi prijatelji, ništa drugo

nije ni za očekivati nego da je oproštaj bio vrlo dirljiv, i uz pozdrav "Vidimo se opet sljedeće ljeto". Ukricali smo se u ruski vlak i smjestili. Kada je došao konduker uz karte je tražio da platimo "bagažu", navodno prtljagu. Uz naše negodovanje i uvjeravanje da smo Ukrajinu proputovali uzduž i poprijeko i da nigdje nismo platili bagažu, on je samo odmahnuo rukom i rekao da ide po vagu. Nije došao sa vagom, a niti sa našom posteljinom za spavanje. To nam nije smetalo jer očito nije znao da smo posljednja tri tjedna spavali u vrećama za spavanje. Onda je kondukerov kolega koji je imao samo gornji dio uniforme, sa kratkim hlačama, natikačama i nekoliko promila alkohola u krvi, pitao kuda idemo. Odgovorili smo da idemo u Čop. Čovjek se čudio kao da smo u vagonu za Vladivostok, a mi bi u Čop. Prijatelj Sanpik (jedan od sudionika ekspedicije) dočeka nas je u Lvovu sa tri vrećice poputnine (čitaj pive), hvala. Na granici u Čopu prelazimo u mađarski

vlak suočeni sa mađarskim švercerima cigareta, te carinskim pretresom. Put se nastavio prema Budimpešti, čekanje vlaka za Zagreb, premještanje svih stvari na drugi kraj kolodvora, pa povratak istih na isto mjesto (e, Dado...). Iz Budimpešte idemo prema doma u vagonu HŽ. Svako je u svojim mislima o povratku, problemima koje smo ostavili doma, a nasuprot čemu su tri tjedna provedena u lijepoj zemlji sa krasnim prijateljima, što je na sve nas ostavilo upečatljiv dojam. Nadam se da će nas put opet dovesti našim dragim prijateljima i njihovoj divnoj zemlji.

Nataša Matoš
Speleološki klub "Ursus spelaeus",
Karlovac
Antonio Mihalić
Speleološko društvo "Karlovac"
Karlovac